

200. GODINA BOGOSLOVNOG SJEMENIŠTA I FILOZOFSKO-TEOLOŠKOG UČILIŠTA U ĐAKOVU

*Govor mons. dr. sc. Marina Srakića, biskupa đakovačkog i srijemskog,
održan na Svečanoj sjednici Fakultetskog vijeća KBF-a u Đakovu,
prigodom proslave dvjestote obljetnice ustanovljenja Bogoslovnog sjemeništa
i filozofsko-teološkog učilišta, danas Katoličkog bogoslovnog fakulteta u
Đakovu, 6. studenoga 2006.*

1. Osnutak

U biskupiji Bosanskoj i Srijemskoj, koju su geografski, a pomalo i podrugljivo, zvali »biskupija na granici s Turskom«, u njezinom sjedištu Đakovu, mjestu s 1250 stanovnika, 6. studenoga 1806. godine zapaljena je luč koja već 200 godina svijetli i grije, luč je to Bogoslovnog sjemeništa i njegova Visokog teološkog učilišta Lyceum episcopale, s dva odsjeka: filozofskim i teološkim. Zapalio ju je Antun Mandić, biskup sposoban, hrabar i odlučan, starac u 66. godini života. Njegov životopisac o njemu pjeva:

»On Naravi bi xestoke, shto za misli,(to) uràdi,
I Posloveh sve duboke òn sa svime (vijek) poràdi.
Shto imade danas ràdit, neostavi do Sutra,
I voljashe bash oglàdit, nego csekat do Jutra.«

U Beču zaređen za biskupa bosanskog i srijemskog 28. rujna iste godine, nakon desetak dana stiže u Đakovo (10 listopada), i bez pompe i svečanog uvođa, u nedjelju, 26. listopada, tj. na blagdan Sv. Dimitrija, nebeskog zaštitnika Srijemske biskupije, biskup Mandić ulazi u posjed biskupije. A već 5. studeno-

ga, pred okupljenim članovima Stolnoga kaptola, pred svećenstvom, klericima i slušačima laicima inaugurira Seminarium dioecesanum i njegov Lyceum episcopale. Sutradan, tj. 6. studenoga, svečano proglašava da je Lyceum episcopale otvoren. I to što je započelo prije 200 godina, traje i danas.

Biskup Mandić nije bio neka nepoznanica. Naprotiv, bio je poznat cijeloj Austro-Ugarskoj Monarhiji kao dugogodišnji vrhovni ravnatelj hrvatskih škola u Hrvatskoj, Slavoniji i kraljevskom namjesništvu u Budimu, a bio je poznat i kao predsjedatelj Povjerenstva za uređenje »ilirskog« pravopisa. I Đakovo ga je poznavalo. Naime, 25 godina prije imenovanja za bosanskog i srijemskog biskupa, kao član Povjerenstva za omeđenje biskupija, borio se za svoju Zagrebačku biskupiju ne dopuštajući da se Bosanskoj biskupiji pripoje gradiški i požeški kotar. Povjesničari vele da je Mandić ljubazno odbio čast da bude prvim biskupom svojega rodnoga grada (Požege). A godinu dana prije imenovanja bosanskim biskupom, za vrijeme sedisvakancije, kao carski vizitator, pohodio je Đakovo i kroz tri tjedna razmatrao i pitanje otvorenja Bogoslovnog sjemeništa. Najvjerojatnije je već tada odlučeno da se prestane s gradnjom nove zgrade sjemeništa i da se ono smjesti u obližnji franjevački samostan, a franjevci da se presele iz đakovačkog u brodski konvent.

Bogoslovno sjemenište u Đakovu otvoreno je neposredno nakon pada jozefinizma, krutog apsolutizma i prosvjetiteljstva cara Josipa II. Car Josip II. je u Habsburškoj Monarhiji dopustio djelovanje osam generalnih sjemeništa u kojima su se odgajali budući svećenici, uglavnom da služe državi. Nasljednici Josipa II. povukli su te dekrete, dopustili, čak i naredili otvaranje biskupijskih sjemeništa. Na svu sreću, ni biskup Mandić ni njegovi nasljednici nisu bili zaraženi prosvjetiteljstvom, nego su mlađi kler odgajati u izvornom crkvenom duhu. Dvije stotine godina nakon ustanovljenja ovog sjemeništa imamo pravo pitati, je li ono sa svojim Visokim teološkim učilištem ispunilo svoju misiju? Prema dekretu Tridentinskog koncila »De Reformatione«, odnosno kanonu XVIII. »Cum adolescentium aetas«, sjemenišni odgoj mora počivati na tri stupa, tj. na pobožnosti, studiju i crkvenoj disciplini.

2. Pietas

Prvi stup svećeničkog odgoja jest pobožnost – »pietas«. Biskup Mandić je u nastupnom govoru jasno rekao: »Prije svega, ljubljani sinovi, preporučam strah Gospodnji i pravu pobožnost, marljivo učenje, spremno održavanje pravila

i ovog zavoda i zapovijedi vaših pretpostavljenih, koje sam vam stavio na čelo kao muževe koji se odlikuju pobožnošću, znanjem, diskrecijom i ljubavlju.« Kroz povijest ovog sjemeništa, pobožnosti i vježbama u pobožnosti pridavala se pozornost i u Sjemenišnim pravilima i u Dnevnom redu.

Kroz 200 godina bilo je ono polazište i rasadište duhovne obnove biskupije. U njemu su osnivani razni oblici pobožnosti, duhovni pokreti i inicijative, nastajale bratovštine, udruge, kongregacije. Na prvom mjestu bila je pobožnost prema Bezgrješnoj Djevici Mariji. Crkveni dokument o odgoju svećenika veli: »U životu sjemeništa i u duhovnom odgoju budućih svećenika među pobožnostima posebno mjesto pripada štovanju Blažene Djevice Marije... jer Marija je slika i uzor svećenika.« Tu su posebni oblici marijanske pobožnosti: Marijina kongregacija, akademije za marijanske blagdane, mjeseci svibanj i listopad... Na kraju, tu je Zavjetno hodočašće Gospi Dragotinskoj, koje postoji već 50 godina...«

3. Scientia

Biskup Mandić je pri inauguraciji sjemeništa istaknuo i drugi stup Sjemeništa: »A oni koji od vas ostanu čvrsti i nepokolebljivi u svojoj odluci »discent in hac domo scientiam, prudentiam et sapientiam« - »stjecat će u ovoj kući znanje, razboritost i mudrost - Znanje, ali ne ono koje napuhuje, nego znanje svetih.« Lyceum episcopale od svojih prvih početaka pratio je hod filozofsko-teološke znanosti. Biskup Mandić je izvan biskupije tražio i pronašao dobre profesore, jer samo dobar početak može jamčiti i dobar nastavak i uspjeh jednoga djela. Đakovački profesori su se odmah uključili u tadašnje rasprave o udžbenicima i pratili reforme teoloških studija, od one iz godine ustanovljenja Sjemeništa, preko Thunove reforme (1850.) i dekreta »Deus scientiarum Dominus« pape Pija XI., do reforme Drugoga vatikanskog koncila i naših dana. Nije ni čudo da je Lyceum episcopale napredovao, preko naslova Visoka bogoslovna škola, Teologije u Đakovu, afillirane Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu do naslova Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.

S obzirom na slušateljstvo, posljednje godine slične su prvima. Kao što su kroz prvih četrdeset godina ovdje studirali i laici, tako i danas! Studenti đakovačke Teologije bez poteškoća nastavljali su studije na drugim Visokim teološkim učilištima širom Europe. Prigodom otvaranja nove sjemenišne zgrade,

4. siječnja 1914. godine, biskup Ivan Krapac je o teološkoj i općeznanstvenoj spremi svećenika rekao: »Eto dođoste ovamo da postanete učenici i vjerovjesnici Kristovi, da udarite čvrst temelj neporočnom svećeničkom životu... Rekoh vam jednom: 'Klerici, budući svećenici, moraju biti učeni'... To zahtijeva današnji kulturni, napredni vijek. Crna halja, odijelo svećeničko bez znanja i kreposti ne imponira više nikome. Teško ludoj glavi u crnoj svećeničkoj halji!«. Među profesorima i klericima Bogoslovnog sjemeništa u Đakovu bilo je poznatih teologa, pastoralista, crkvenih pravnika, skladatelja, povjesničara, pisaca, preporoditelja... Prvi udžbenik pastoralne teologije na hrvatskom jeziku objavio je profesor đakovačke Teologije. Isto tako i prvi udžbenik sociologije. To pokazuje impozantna brojka od preko 2800 naslova knjiga, brošura, monografija i muzikalija objavljenih do danas. Bibliografija je u pripravi!

4. Disciplina

Treći stup na kojem počiva formacija budućih svećenika je disciplina, I opet riječi biskupa osnivača: »Nemojte misliti da ste pozvani na gozbe i užitke ovoga svijeta, pozvani ste na sudbinu Gospodinovu, nositi njegov jaram i na se staviti teret... Pozvani ste na obdržavanje zakona čistoće, na poslušnost i poštovanje prema vašim pretpostavljenima i odgojiteljima... Ako tim duhom Božjim niste zadahnuti, istom slobodom kojom ste ovamo došli, radije sada odstupite i slijedite pravi duh svoga poziva, koji će vas učiniti sretnim i blaženim.« U poznatim razdobljima crkvene povijesti u nas, u kojima su se javljali neki pokreti, kao onaj 1848. godine ili »žuti« pokret nakon Prvoga svjetskog rata, ni naše sjemenište ni naši svećenici nisu kolebali ostati na crti crkvene discipline. Mandić je preporučio budućim svećenicima da se i prema poglavarima i prema profesorima odnose »s ljubavlju, poštovanjem i poslušnošću« i da ih poštuju »kao očeve«. Takva disciplina je u službi slobode i zajedničkog života rada i napretka. Bivši stanovnici ove časne ustanove svjedoci su da je naše sjemenište, usprkos strogosti pojedinih odgojitelja i profesora, pružalo obiteljsko ozračje koje je omogućilo sazrijevanje u pripravi na svećeništvo.

Sjemenište je prolazilo kroz izazove povijesti i teška iskušenja, kroz nemaštinu i glad, kroz požare i potrese, kroz okupaciju od strane raznih vojska, kroz uhićenja poglavara, profesora i klerika, ali je ostalo na crti svoga poslanja. Za vrijeme i neposredno nakon Drugoga vatikanskog koncila nije se dalo zavesti eksperimentima koji su neka sjemeništa doveli do zatvaranja. No, naše sjemeni-

šte nije bilo muzej starih običaja i zastarjelih ideja. Bilo je u njemu i određenih eksperimenata i novih iskustava. Spomenimo samo Kleričko povjerenstvo iz pedesetih godina prošloga stoljeća, prema kojem su se samoupravnom disciplinom rješavala pitanja zajedničkog života, a samo u izuzetnim slučajevima apeliralo na poglavare. Još nas ima živih svjedoka da to nipošto nije bilo protiv osnovnog duha crkvenih dokumenata o disciplini u sjemeništima nego u duhu kasnijih koncilskih reformi.

200 godina. Zahvaljujemo Gospodinu za njih! Kako bi naša biskupija izgledala bez Bogoslovnog sjemeništa? Danas zahvaljujemo svim biskupima i svim biskupijama koje su tijekom povijesti ovog sjemeništa imali povjerenja u nas Đakovčane. Kroz mnoga desetljeća pružalo je naše sjemenište gostoprimstvo svećeničkim kandidatima mnogih naših biskupija: banjalučke, barske, beogradske, hvarske, kaločke, krčke, križevačke, ljubljanske, mariborske, mostarske, premylaske, sarajevske, senjske, skopske, splitske, subotičke, šibenske, zadarske, zrenjaninske, u posljednje vrijeme i ivano-frankivske, požeške... te kandidatima nekih redovničkih zajednica. Osim bosanskih franjevaca, studirali su kod nas lazaristi, trapisti, karmelićani... To je bogatstvo našeg sjemeništa, to je ponos naš!

Zahvaljujemo Bogu za milost koja se zove »Bogoslovno sjemenište«. Zahvaljujemo mu za odgojitelje i profesore, za klerike koji su do kraja slijedili svoje svećeničko zvanje i ostali mu vjerni. Zahvaljujmo svim svećenicima koji iz zahvalnosti prema sjemeništu vode brigu o njemu zajedno sa svojim vjernicima. Zahvaljujemo svim vjernicima, i onima u teškim vremenima kada su od svojih usta otkidali i davali za svoje klerike. Zahvaljujemo biskupima koji su puni povjerenja slali u naše sjemenište svoje svećeničke kandidate, ali i pomagali nam u popunjavanju profesorskog kadra. Zahvaljujemo vama, poštovani gosti i uzvanici, što ste došli da s nama podijelite radost današnjeg dana. U svojoj oporuci biskup Mandić je napisao: »Sjemenište mi na srcu leži!« Dokle god nama biskupima i svećenicima Đakovačke i Srijemske biskupije bude sjemenište na srcu ležalo, dotle će nam i biskupija stajati i napredovati. Neka tako bude!